

ЯКІВ ІВАНОВИЧ ЩОГОЛІВ.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В ночі, 26 на 27 мая умер Яків Іванович Щоголів, наш поет-лірик і елегіст. Покійний родився в 1824 році в повітовому місті Ахтирці Харківської губернії, там же і учився в народній школі. Потім з 1833 року він учився в Першій Харківській гімназії, котру скінчив в 1843 році і вступив в Харківський Університет на філологічний факультет. Скінчивши університет Яків Іванович більше двадцяти років служив на державній службі, поперед столоначальником в Палаті Державних Маєтків, потім помічником управителя канцелярії губернатора, секретарем „Приказу общественного призрѣнія“, помічником окружного начальника Богодухівського округу, урядником для поручень при Палаті Державних Маєтків і секретарем Харківської думи. „Служба була для мене, — каже сам д. Щоголів в своїй автобіографічній замітці, — суцєю карою Божою і терпілась тільки з-за боротьби за істнуванє“. Але в 70 роках склалось так, що матеріяльні засоби д. Щоголіва трохи покращали і зробили можливим жити „хоч не дуже пишно, але вільно і як єсть без усяких зносин з людьми“. В 1871 році він кинув службу і з того часу офіційально був тільки титуларем при церкві харківської єпархіальної школи.

Незабаром вийде в світ другий збірник поезій д. Щоголіва під назвою „Слобожанщина“. Він уже видрукований, працею д. Лободи, і тепер знаходиться у цензурі для розрешення пустити в продаж. Покійний Яків Іванович мав щастє, ще за життя бачити свій твір друкованим, але трохи чи не збірник сей і поскорив смерть нашого поета: д. Щоголів, частиною через свою старість, частиною з свого нервового темпераменту дуже дразнився усякою дрібницею, що дотикалась сього видання. Напр., йому стра-

шенно не сподобались палітурки, що друкарня дала збірнику, кунштик, котрий умістили в кінці книжки і котрий він дріжачою рукою кілька разів перечеркнув, і т. п. Все се так впливало на його душу, що у нього відняв ся язик і умер він від удара.

Що був за людина Яків Іванович? Що він був за чоловік? Про се можуть сказати тільки ті, що знали його ближше, та його родина. А за-
для нас, земляків його він перш над усе був поет, і дивитимемось ми тільки на те, що він нам оставив з своїх писань. Він був артист в душі, і найвищим його мисленним ідеалом була красота, красота у всьому: в житю, в поезії, навіть в одежі. З сього боку і треба дивитись на його прихильність до аристократизму, на його жах перед тим, щоби його поезії не „смерділи дьогтем“ — його власний улюблений вираз, і на його гордість тим, що він належав до тих українських поетів, „що, переймаючи голос народньої пісні і обробляючи її артистично, прорубили її вікно в інтелігентну господу“.*) Сьвіт, звичайно, не міг відповідати ідеалістичним поглядам на нього — і відсінь те одинацтво, в котрому жив Яків Іванович і котре так поетично просьнівав в останній друкованій поезії свого другого збірника:

Л Е Б Е Д Ї.

Гордовитий, повний сили,
Розсікаючи траву,
Плавав лебедь білокрилий
По глибокому ставу.

Й пливучи під темним дахом
Вільх і аїра кущів,
Все чогось ховав ся з жахом
Від таких же лебедів.

І як в вирій в пору ранню
Гурт лебедячий летів,
Він немерзнучу ковбаню
Покидати не хотів.

*) Петров. Очерки истории украинской литературы, стор. 432.

П'явав лебедь на роздолі;
 А щоб вирі знайти,
 Прагнув тільки волі, волі
 Та спокою в самоті.

Не журилась птиця дика,
 Що за днем та день ізгас,
 Як згасає все од віка;
 А прийшов останній час —

Зачав мій лебедь білий,
 В гору голову підняв,
 Стріпонував ся і без сили
 В хвилях крила розплавав.

Так в той час, як наступає
 В самоті його кінець,
 Гордовито умирає
 Непривитаний сьнівець.

Безсторонна критика нащадків побачить чи „привитаний“ чи „непривитаний“ сьнівець був д. Щоголів, а ми скажемо на його свіжій могилі: „Земля пером над тобою, сьнівець України, сьнівець її природи й історії, сьнівець її муки і сліз!“

Г. г—а.

